

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjenistvo o Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 100.— K, za naročnike v inozemstvu 140.— K letno.
Posamezna številka po K 2.—

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 50 K.

Telefon uredništva
št. 812.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 2 K — vin.
" " " dvakrat . . . 1 " 50 " — vin.
za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 60 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjenistva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklame tje so proste poštnine.

Pojavi draginje.

Učiteljstvo obrtnonadaljevalnih šol je pričelo z gibanjem za zvišanje honorarijev. Ni to pojav, ki bi imel sam v sebi vzroka. Potrebe obrtnonadaljevalnega šolstva in pouka za vajence ne odreka nihče in to učiteljstvo še mnogo bolj ceni, kakor posamezni obrtniki, ki smatrajo vajencev čas v šoli za izgubo časa in vsak izdatek za to šolstvo kot veliko žrtev.

Naravnost z velikim idealizmom je pa delalo učiteljstvo za to šolstvo. Žrtvovalo je že itak izčrpane sile še temu šolstvu in odreklo se je celo prostemu času v nedeljah v korist vajencem.

V zadnjem času je pa pričela prizadeta javnost preveč grešiti na račun tega idealizma. Obrtni stan in merodajni faktorji so pričeli ureditev položaja učiteljstva na osnovni šoli smatrati že kot samoočističen in neovčen korak, da se ga na podlagi tega izrabi še za pouk na obrtnonadaljevalnih šolah.

Pri tem pa pozabljajo, da učiteljska plača na osnovni šoli tudi že zdavna ni več eksistenčni minimum, ker je draginja narasla v zadnjem mesecu čez plačilne zmogljivosti državnega uradništva in ga potiska zopet v bedo in pomanjkanje. Trgovski in obrtni stan in producenti živili se pri sedanjem neznosnem povišanju vseh potrebščin absolutno ne ozirajo na položaj uradništva, torej je tudi obsebi umevno, da je primorano tudi uradništvo si iskati zaslužka izven svoje plače in zahteve za to delo draginji primerno honoriranje, da ohrani sebe in svoje družine.

Učiteljstvo obrtnonadaljevalnih šol je podalo slovenski javnosti o svojem stališču sledečo izjavo:

Da se izognemo napačnemu tolmačenju vzrokov, iz katerih se ne morejo zopet letos otvoriti obrtno-nadaljevalne šole in prerademu povdajanju, da so honorariji učiteljstva vzrok neotvoritve, podaja učiteljstvo sledečo izjavo:

1. Pouk na obrtno-nadaljevalnih šolah ni najlažji, posebno ne sedaj, ko je učiteljstvo ovirano glede učnih pripomočkov, s katerimi se do skrajnosti hrani, pa tudi zaradi učencev, ki imajo tako različno predizobrazbo.

2. Učiteljstvo je polnoštevilno pripravljeno prevzeti tudi pouk obrtno-na-

daljevalnega šolstva, kljub temu, da se mora s tem odreči svojemu zaposlenju drugje, kjer ima boljši zaslužek in nedeljskemu prostemu času. Trditev, da se učiteljstvo brani poučevanja obrtnih vajencev, ni resnična!

3. Edina zahteva učiteljstva je ta, da se učne ure honorirajo sorazmerno z naraskom draginje, t. i. v istem razmerju z predvojnimi honorarjem, kakor so narasle življenjske potrebščine. Učiteljstvo zahteva za vsako uro 10 dinarjev, za nedeljske ure pa po običajnem tarifu nedeljskih pristojbin dvojno, t. i. 20 dinarjev za uro. V enakem razmerju naj se zviša tudi vodstvena nagrada po številu razredov.

4. Do teh zahtev so prisilile učiteljstvo draginjske razmere, silen pritisk in narastek življenjskih potrebščin; hišni posestniki so zvišali pristojbino za stanovanja za 400%; obrtniki so zvišali svoje tarife zaradi povišanja delavnih ur delavcem, ki ne delajo pod 30 K za uro; trgovci so zvišali blago do 100%; živila se pa naravnost z velikimi skoki draže dan na dan. Ob sebi umevno, da učiteljstvo ne bo pustilo svojega dela plačevati v naravnost sramotnem razmerju do teh poviškov in ne s tem svojega dela podcenjevati, posebno ne, če še povprečno računa na uro za vsakega učenca eno krono in najsi jo plača potem obrtnik, trgovec ali pa država. Tudi ni sorazmerno to honoriranje, s plačo, ki jo dobiva ročni delavec za uro.

5. Učiteljstvo konstatira, da se celo obrtniki branijo prevzeti strokovni pouk na teh šolah za ta honorar in stavijo višje zahteve za uro ter prepuščajo pouk s tem honorarjem učiteljstvu, in raje delajo v tem času doma, ker več zaslužijo.

6. Učiteljstvo smatra pouk na obrtnonadaljevalnih šolah za nadure, ki jih ima celo ročni delavec plačane po dvojnem tarifu, profesorji dobe za nadure po 80 K; torej je učiteljstvo pokazalo dovolj dobre volje omogočiti pouk na obrtnonadaljevalnih šolah in je celo za ure v delavnih postavitvah navadnih tarif, pod običajnim honoriranjem nadur in s tem tudi nedeljske ure ni mogoče šteti kot dvojni tarif.

Naj pokažejo še prizadeti faktorji, koliko dobre volje!

Iz vsega je razvidno, da je vse gibanje zgolj upravičeni boj za eksistenco.

Bodi šolska uprava centralistična ali avtonomistična?

(Referat na I. pokrajinski skupščini UJU.)

Centralizem — avtonomija — to sta dve besedi, ki sta že nešteto krat omenjeni v našem političnem življenju; besedi prokletstva, simbola strankarske zaslepljenosti in zagrizenosti. Centralist — avtonomist — dva svetova, bojna klica dveh nasprotnih taborov v Sloveniji.

Ozirajoč se na ostudni boj, na gonjo za in proti enega kakor drugega načela se zavedam izredne težkoče podatit kolikaj objektivno sliko obeh smernic.

Pisana družba pristašev obeh strui, mešanica separatistov, egoistov, fanatiziranih strankarjev in kimovcev, ki tvorijo bojne falange na obeh straneh — oborožene z gnojnico, z osebnostjo, bojujoče se z nizkotnimi sredstvi blatenja in častikraje, onemogoča jasn pogled.

Kakor se v vseh življenjskih vprašanjih naroda in države, tako smo tudi tukaj dosegli višek demagoštva in podlosti — a slovensko učiteljstvo ima danes izreči svoj jasni da ali ne za prvo ali drugo obliko šolske uprave naše domovine.

Potrebno je da se dvigne slovensko učiteljstvo nad to vsakdanjo polno gnusobe in gnilebo ter izreče svojo odkrito besedo v prilog šolski uredbi, ki bo varujoč naš stanovski interes, upoštevajoč naše šolske razmere v korist edinstvu države in naroda.

Vse za naredno in politično edinstvo, pod tem geslom izreka učiteljstvo svoje mnenje; in beseda, ki pade danes kot izraz njegove neomane volje bodi taka, da se nam ne bo treba sramovati pred javnostjo, ta klic bodi tako odločen in razumljiv, da prenese kritiko in se ne ustraši blatenja demagogov. Ako bi pa izgovorili nepremišljeno besedo v ekstazi, v hipu trenutnega navdušenja, potem nismo vredni imena kulturnih delavcev med narodom.

Da nam je to mogoče storiti in utemeljiti, posežem nekoliko v kaos političnega življenja, pogledam v realnost in poiščem smernice našemu idealizmu.

Centralizem in avtonomija nista deteti zadnjih let. Ideal centralizma je absolutna monarhija Ludovika XIV., ideal avtonomne uredbe države je Nemčija srednjega in deloma novega veka.

vostih kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, nato pa sledi razgled po pedagoškem in šolskem svetu v Italiji, Franciji, Zedinjenih državah Amerike in Holandiji.

Temu sledi književni pregled domačih knjig in listov, ki nas v književnih beležkah in bibliografiji seznanja in informira o novih tozadevnih publikacijah in našem trgu ter jih tudi ocenjuje.

Poseben oddelek tvori glasbeni pregled. Lično urejeni listi zaključujejo beležke, ki sestojijo iz informativnega šolskega in pedagoškega drobiža.

Ob koncu nam podaje ta številka statistiko šolstva v naši državi in sicer z ozrom na posamezne pokrajine in skupno.

Pod spretnim vodstvom tov. Stanojeviča se je list razvil že v prvem letu kot glasilo UJU do lepe višine.

Toda nikakor to še ni vse, kar se da doseči!

Francija trpi pod samovoljnostjo kralja absolutista, Nemčija umira razdrapana in raztrgana, ker ne ve njen državljani za pravega gospodarja, odvisen od vseh močih vladarjev, korporacij, cehov i. dr.

Definicije obeh smernic mi ni treba podajati, saj nimamo politični abecedarij, ki tičimo le pri kredi in črnilu v šolski sobi. Splošno lahko rečem, da je absolutna monarhija, a tudi republika lahko skrajno centralistično urejena (Francija).

Ustavna monarhija pa je ugodnejša za decentralizacijo.

Vzglede avtonomije — samouprave je Anglija, a tudi Zedinjene države severne Amerike so vzglede samoupravnih enot. Prva je bolj aristokratska, druga demokratska.

Je-li mogoč popoln centralizem; se da uvesti kje popolna avtonomija?

Odgovor je negativen, dasi nam nudi zgodovina še mnogo vzgledov centralizma, kakor n. pr. Avstrija za Jožefa II., ki doživi polom še pred smrtjo vladarja.

Absoluten centralizem, popolna centralizacija ubija vsako individualno posebnost enot, ustvarjajočih politične, upravne pa tudi gospodarske celote. To je pa lahko dobro ali pa slabo, odvisno pač od različnih okolščin, v katerih se pojavlja. Avtonomistično gibanje v danes po Italijanih anektiranem ozemlju je čin samooobrambe, Alzacija in Lorena l. 1871., došle pod nemško upravo, se bojujejo za avtonomijo in jo tudi dosežeta. Opravičen je bil ta boj, ker bi jima drugače Nemčija vsilila svojo prusko kulturo, zaslužila ju, odtrgavši jih od centra, kamor sta in še vedno gravitirata po svoji zgodovini in strukturi.

Tako stremljenje je idealno in opravičljivo, če pa je gibanje naših avtonomistov tudi tako idealno zamišljeno, zelo dvomimo, zroč na pisano družbo teh apostolov čistega Slovenstva.

Kaj pa gibanje za avtonomijo v Franciji, v Italiji in morda drugod, je li to res delovanje v dosego narodne ali druge avtonomije?

Več ali manj je to le stremljenje po decentralizaciji, po zmanjšanju birokratizma. Da bi pa tu stopale na pozorišče zgodovinske tvorbe preteklosti, da bi se ogrevali tu Francozi in Italijani za plemenske, verske ali zgodovinske posebnosti, meje ali interese, je izključeno.

V programu našem je, da dvignemo naš pedagoško znanstveni list do popolne višine, in sicer na ta način, da se združi vse sedanje ped. znanstvene učiteljske liste ki izhajajo v posameznih pokrajinah v eno samo obširno pedagoško znanstveno revijo. »Učitelj« se ima izpopolniti z duševnimi proizvodi in sodelovanjem slovenskega in hrvaškega dela učiteljstva, na podlagi urednikov dosedanjih pokrajinskih znanstvenih listov.

Naročba na tako revijo je pa potem tudi obligatna za vse članstvo UJU v državi, kakor to določajo pravila.

S tem napravimo veliki čin: udeležimo namreč tudi naše duševno, kulturno ujedinenje in postavimo novo oporo enotni jugoslovanski kulturi.

IV. D.

LISTEK

„Učitelj“

Pedagoški in znanstveni list.

Organ UJU.

Urednik: Mih. M. Stanojevič.

Imamo lepo urejevan pedagoško-znanstveni list. Vnanja oblika mu je lična, vsebina odgovarja popolnoma strogo znanstvenemu glasilu.

Pravkar stoga »Učitelj« v drugi letnik kot pedagog. znanstveno glasilo UJU. Od kar je postal glasilo UJU, se je povečal tudi obseg lista in je izšla zadnja številka celo na 84 straneh.

Urejevan je list prav spretno in dela čast Udruženju ter se lahko meri z sovrstnimi listi drugih narodov.

Zadnja številka prinaša sledečo vsebino:

Kralj Peter I. Veliki — Osvoboditelj. — Članek k 100 letnici rojstva velikega pedagoškega delavca in reformatorja srbskega šolstva Natoševića. Oba članka s sliko. — Zelo temeljito biografijo pok. Davorina Trstenjaka, v kateri so našeta vsa njegova dela. Času primeren članek »Predzoro nove šolske prosvete. Jov. P. Jovanovičev članek »Obrazovanje učitelja«. Petkovičev »Škola rada«. Serijo splošnih člankov zaključuje temeljita razprava o eksperimentalni pedagogiki in eksperimentalni didaktiki od dr. Radosavljeviča.

Temu sledi metodični del, ki ga odvarja razprava ruskega pedagoga Sokolova »Savremeno gledište na učenje materneg jezika u osnov. škola« in razprava »Brojanje i računanje« od Facka.

Oddelek »Iz školskog rada« nam pri naša razpravo »Predavanje iz zemljepisa za 3 razred osnovne šole«.

Prosvetni pregled nas v prvem oddelku informira o pedagoških in šolskih no-

Politični edinstvi je sledilo popolno narodno ujedinjenje in ob tem dejstvu se razbijajo valovi eventualnih avtonomističnih viharjev in pokretov.

Isto je v Nemčiji, kjer je država federativno urejena, a v posameznih (državah) delih in tudi v šolstvu, centralizacija izvedena do skrajnosti (vzglede Prusija).

Centralizacija nekaterih panog državne uprave je pa naravnost življenska potreba — tako — armada, pravosodstvo, vnanje zastopstvo, trgovina, promet, denar.

Tu bi avtonomija naravnost uničevala in preprečevala vsak napredek.

Ker pa ni moja naloga raziskovanje vrlin in hib centralizma in njegovega antipoda v splošnem državnem in političnem pogledu preteklosti in sedanjosti širom sveta, zato se omejujem na meje naše ljubljene domovine in podam tu kratek pregled svetovnega šolstva v ilustracijo posebnih razmer, ki vladajo po svetu v najrazličnejših deželah in državah.

V splošnem opazujemo stremjenje držav po dosegi častnega, če ne prvega mesta med faktorji, ki vzdržujejo in nadzorujejo šolo. Celo Anglija — domovina najširše šolske avtonomije — se trudi dobiti odločujočo besedo v nadaljnjem razvoju šolstva.

Države nadzorujejo šolo, ustvarjajo, kjer ga še ni, državno šolstvo. Seveda zadevajo pri tem na mestoma besen odpor verskih, političnih, plemenskih, in tudi gospodarskih skupin in strank.

Pogled po širini krajinah »novega sveta« nam da sledečo sliko:

V največji ameriški državi — v Zedinjenih državah severne Amerike — vzdržuje država le dve vojaški akademiji, vse ostalo šolstvo vodi in upravlja posamezne države Unije. V 28 je uvedena šolska dolžnost, šolstvo pa je zelo odvisno od privatnih dobrotnikov. Ker ni enotnega šolskega zakona, zato se šolstvo ne razvija tako, kakor bi pričakovali v tako napredni republiki. Stališče učiteljstva je slabo. Zato prevladuje v tem stanju v ogromni večini ženstvo.

V Meksiki je šolstvo tudi avtonomno — ločeno po 27 državah in 2 teritorijih.

O centralno ameriškem šolstvu ni poročati nič posebnega. Še najboljše je v Guatemali.

V južni Ameriki imata najboljše šolstvo Argentini in Chile, v katerih se krepko razvija državna šola. V Argentini je ena četrtnina šolstva v zasebnih rokah, ostale šole so mestne, okrajne in državne.

V Chile je med 1500 šolami nad 1000 državnih.

V drugih državah je šolska slika žalostna. V državi Faru je šolstvo v rokah klera.

Obvezen in brezplačen pouk je n. pr. uveden v Braziliji, toda to so šele začetki. Vse je še v povojih.

O afriškem šolstvu molčim, azijsko šolstvo pa je krajeno zelo različno. Največji je razvoj japonske šole, ker stopa ta država na čelu azijske kulture. Vzdrževanje šolstva je dolžnost občin.

Kitajsko ne pozna državnega šolstva, ni šolske obveznosti in šolstvo — popolnoma privatno — ne napreduje prav nič.

V Siamu vodi šolstvo duhovščina — pouk je zelo pomanjkljiv in primitiven.

V Avstraliji se šolstvo zelo lepo razvija; v Queenslandu je n. pr. 1127 državnih in 102 zasebni šoli.

Slika evropskega šolstva je kaj peštra.

Anglija — prva vevlast zemlje — nima državne šole. Njeno šolstvo je popolnoma svobodno bitje, neodvisno od državne oblasti, ki se ne vtiha v njegov razvoj. Toda to je mogoče v kulturno in politično zreli Angliji in nikjer drugje.

Organizacija šolstva je strogo demokratska in v rokah ljudstva — ideal avtonomistov. Izmed celotnega šolstva je tri četrtine zasebnih šol.

Popolnoma drugačna je slika Francije. Tu je šola državna in uprava popolnoma centralistična. Po zakonu iz l. 1902 je bilo uničeno zasebno šolstvo, danes so vse šole državne. V Italiji vzdržujejo šole občine. Vendar je precej zasebnega šolstva. Obisk je brezplačen in obvezen. Stanje šolstva je žalostno.

Nemčija je imela do svetovne vojne in ima še danes po večini versko ločeno šolstvo. Od predvojnih izdatkov v znesku 524.000.000 mark na leto je prišlo iz državne blagajne 151.000.000 mark.

V Prusiji — kjer je šolstvo dosledno centralistično urejeno — je dala država 31%, občine so dale 54%, zasebniki 14 odstotkov skupnih šolskih izdatkov. V

Nemčiji obstoji krajno nadzorstvo; marsikje je duhovnik krajni šolski nadzornik.

Enotnega šolskega zakona za republiko ni. Vsaka država ima svoj zakon. Delo za centralizacijo, poskus ustanovitve enega centralnega državnega šolskega urada, zadeva na silen odpor centruma.

Q šolstvu bivše monarhije ne govorim, saj smo njene dobrote uživali in občutili vsi, ki smo učitelji za časa vlad Habsburgovcev.

Mogočna Rusija nam je do prevrata nudila žalostno sliko zmešnjave. Ni bilo enotnosti in šolstvo produkt najrazličnejših razmer in odvisno od vseh mogočih upravnih enot, je bilo skrajno zanemarjeno.

Prevrat je tudi tu posegel globoko v šolsko organizacijo.

Današnja Rusija hoče z enim mahljem preurediti državo. Opravičeno lahko trdimo, da vlačijo sovjetski prosvetni komisar Ruse za lase na višek kulture.

Vzgoja je enotna, šola državna. Ni klasifikacije, ne poznaio šolskih naznanil. Vse, celo hrano dobivajo otroci brezplačno od države. Šolska dolžnost od 7.—16. leta obsega obisk občne šole od 7.—13. leta in v delovni šoli od 13.—16. leta.

Zgled centralizacije, zgled enotne uredbe je to. Kritike ne nišem, ker samo konstatiram in ne zamišlim. Sodbo prepuščam drugim.

Dansko, Nizozemsko, Švedsko in Nerveško imajo krasno razvito šolstvo. Na Nizozemskem ga vzdržujejo občine. Nadzorstvo je državno, a mnogo je zasebnih šol. Sploh je v teh državah zelo razvito zasebno šolstvo. A to so verske šole.

Belgijsko šolstvo kaže kaj pisano sliko razvoja. Z zakonom od leta 1845. je imela cerkev nadzorstvo nad šolo, zakon leta 1879. jo oprošča, leta 1895. vnovič spravlja v cerkveno odvisnost, z l. 1911. se je položaj vnovič izboljšal. Šole ustanavljajo in vzdržujejo občine, ki imajo nameščati in odstavljati tudi učiteljstvo. Krasna slika za naše strankarske demagoge.

Ideal demokratizma, tip avtonomizma je švicarsko šolstvo. Kantoni skrbijo za elementarni pouk. Nadzorstvo je državno. Obisk je obvezen, brez šolnine. Šola je laična.

Med balkanskimi državami zavzema v šolstvu Bolgarija odlično mesto. Izmed 1600 ljudskih šol v letu 1911 je bilo 3320 državnih in občinskih. Ostale so zasebne. Vzdržujejo jih država in občine.

V Rumuniji je med 4051 šolami le 204 privatnih. Šola je državna.

Srbska šolska uprava in nadzorstvo je urejeno po bivšem avstrijskem vzorcu. Nabrednost naših bratov izpričuje dejstvo, da je bil in je predsednik občinskega šolskega odbora vselej učitelj. O ostalem balkanskem šolstvu ne govorim. Na pirenejskem polotoku so šolske razmere obupne.

Izmed držav — nastalih na razvalinah bivše obdonske monarhije omenjam le Češko. Po načrtu bo šola državna — laična z obveznostjo od 6.—14. leta.

Izmed dosedanjega šolstva republike je šola državna na Češkem, na Slovaškem je pa izmed 3639 šol le 507 državnih, druge so konfesionalne.

To je kratek pregled šolstva sveta, ki nam kaže, da se šola razvija pod vplivom političnih, kulturnih, narodnostnih, verskih pa tudi gospodarskih razmer krajevno zelo različno.

V splošnem lahko rečemo, da skušajo države pridobiti si odločilen vpliv na njen razvoj. Poskusi podražavljenja in centralizacije zadevajo sicer na hude lokalne odpore, a kljub borbi za in proti državni kontroli opažamo naraščanje stremljenja po enotni uredbi šolstva po vsem svetu.

Saj celo Anglija, ki ima v šolstvu izvedeno najširšo avtonomijo, posega s svojo silno roko v razvoj šolstva in mu skuša določiti smernice nadaljnjega razvoja. Puščajoč občutljive besede, sajšem, občinam, stopa tudi ona med faktorje, ki govorijo pri organizaciji šole.

Isto je v Švici, drugem eldoradu avtonomizma.

Toda kaj bi brskal po tujini. Tujina nam ne more in ne sme biti vzor, kate-rega slepo posnemati, bi bila naša edina naloga. Nam so merodajne v prvi vrsti domače razmere.

Idealna je avtonomija šolstva v naprednih kulturno visoko stoječih državah. Idealna je s stališča upoštevanja histeričnih, plemenskih, gospodarskih in še drugih posebnosti.

Z avtonomno uredbo šolstva v naprednih, kulturno visoko stoječih državah, idealna je s stališča upoštevanja hi-

storičnih, plemenskih, gospodarskih in še drugih posebnosti.

Z avtonomno uredbo šolstva v narodnostno in versko zelo različnih državah se preprečujejo hudi notranji verski, politični in narodnostni razpori.

Vzglede nam je lahko pokojna Avstrija, kjer ni bilo avstrijske narodnosti, isto je v Švici, kjer ni švicarske posebne kulture, temveč so le nemški, francoski in italijanski Švicariji trojne kulture, trojna individualiteta. Tu je decentralizacija, avtonomija do skrajnosti na mestu.

Moderno je nedvomno stremljenje po avtonomiji, da prepustimo šolstvo in njegovo upravo ljudstvu.

Toda važno je vprašanje, če se ta moderni princip da uvesti povsod in v vsakih danih razmerah. Mirno lahko odgovorjam negativno. Kaj pa je ljudstvo, kdo so njegovi zastopniki? V Angliji je to lahko izvedljivo, ker je ljudstvo politično zrelo in se dnevna politika ne dotika šole. Zastopniki staršev ne strank, skrbijo za šolo, ki jim ni politikum, objekt lokalnim sporom. Šola jim je ljubo dete, ki ga negujejo. Konservativno-praktični Angleži ne eksperimentirajo z njo, temveč je puste da se razvija duhu časa in razmeram primerno. Toda to je dežela evolucije.

Tudi Švica je lahko ponosna na svoje šolstvo, ki pa dasi po kantonih urejeno, predstavlja enoten tip moderne šole.

Kaj pa si predstavljajo naši avtonomisti pod tem izrazom, tega najbrže velika večina vsaj prav nič ne ve. Klic po avtonomiji in seveda v zvezi s politično tudi po šolski avtonomiji je pri nas bojni klic stranki, ki zroča na preteklost, ne vidijo sedanjosti in nočejo prihodnosti.

Ni jim za ohranitev Slovenstva, ni jim za povzdigo šolstva, pred njimi je le strankarska nadvlada kot cilj. Izrabljajo svoje mnogokrat uzurpirano stališče ljudskih voditeljev govore imenom ljudstva, ki sovraži šolo zroč ogromne številke avtonomnih šolskih doklad. V slučaju popolne avtonomije mora nujno slediti polom.

Kaj pa centralizem?

Slovensko učiteljstvo se je izreklo že ponovno za centralizacijo. Pa niso morda to kake kričaje temveč so to priznani naši šolniki, ki so izrekli svoja mnenja centralizaciji v prilog. Zato kliče strankam, ki se bore za nadvlado: Kadar mislite na politično moč svoje stranke, ne govorite o izobrazbi, ne pokladajte rok na šolo. Ne govorite ljudstvu o demokratični decentralizaciji šolske uprave. Kaj takega je dobro prav dobro pri izobraženem narodu. Nikakor pa ni to za narod, ki je politično nezrel in strankarsko razdvojen. Silnih ugovorov bi slišal tu, sem preverjen, toda lastno opazovanje me dnevno boli prepričuje, da je ljudstvo mase ki si demagogi sugerirajo, karkoli hočejo. Podivjanosti so največ krivi politični listi. S svojo gonjo pa niso vzgajili drugega kakor prikrito in neprikrto mržnjo do države, do narodne in politične skupnosti. Separatizem v najrazličnejših oblikah poganja bohotno in se kaže v vsej nagoti.

Davki, šola, uradništvo, vojaštvo, to so ljudstvu spone namišljene sužnosti. Hočemo li to nadaljevati in pomagati ljudstvo še dalje hujskati?

Toda puščam svoje utise in govorim dalje z Frančevim v »Popotniku« od leta 1919., stran 332.

Decentralizirano šolstvo bi postalo zopet torišče za dnevne boje političnih strank in takozvanih narodnih voditeljev.

O, če bi narod imel šolo v rokah! Vzljubljeno, lastno, vanjo verujočo — potem decentraliziramo. Tako pa nikar — za narodne voditelje.

Na strani 63. istega letnika piše: Iz utilitarizma se moramo brezpogojno izreči za centralizacijo, ki pa mora biti načeloma demokratična.

Danes se izjavljamo za centralizacijo našega šolstva s pridržkom, da nam ostane ideal decentralizirano šolstvo, skupno le v svojem vzgojnem smotru.

K temu dodajem iz svojega: Naravnost predpogoji razvoja in dviga nad sedanjost je centralizacija. Čim manj bodo imele upliva razne JDS, SLS, NSS, JSDS in dr. podobne reprezentantije narodne volje na šolo, toliko bolje.

Zato popolnoma opravičeno piše »Demokracija« l. 1918., str. 251—255: Preden se naš novi šolski organizem ustvari, bo že kazalo najbolje, da se tudi v tačasem provizoriju institucija krajnega šolskega sveta in krajnega šolskega nadzorništva črta.

Za ljudsko šolo bo sploh kazalo, da se podpravi, zato naj stori država ta korak takoj in tudi takoj prevzame stroške za šolo.

Škoda, da se to ni izvršilo. Koliko manj prevar, koliko manj bojov in šolstvo bi ne nihalo danes liki težak klas na šibkem stebelu v viharju politične gonje.

To so nekatera mnenja iz dobe, ko smo osvobojeni stoletnih vezi vriskali in poskakovali kakor otroci.

V tekočem letu je izšel v »Njivi« Fle-retov članek o avtonomiji ali centralizaciji šolstva, ki pravi med drugim v prilog centralizaciji: Prepričan sem, da se laže prebole gospodarske rane v skupnosti, in tem laže, čim večja je skupnost in čim globlja je zavest. Načrt v preustroju šolstva, izdelan po »Zavezi« je tudi centralističen. Tako bi lahko nadaljeval, pa ni potrebno.

Centralizacija šolstva ima za posledico, da ima šolstvo na razpolago večje vrste za svoj razvoj kakor v slučaju avtonomne svoje uredbe. To omogoča silen razmah šolstva.

Naše občine nam nudijo silno klaverno sliko avtonomne uprave šolstva. Šolske doklade so ogromne, šolstvo pa kljub temu hira in gine v pomanikljanju.

Hočemo li v ohranitev specialne slovenskega separatizma potegniti vnovič meje med nami in brati, hočemo li obnoviti celo deželne meje. Riskirajmo poskus slovenskega avtonomnega šolstva, izpostavimo svoje osebe nadaljnim napadom fanatiziranih strankarjev. Menim, da ga ni, ki bi si želel tak položaj v danih razmerah.

Jugoslavija je danes politična enota. Naša naloga je pripravljati ljudstvo na narodno edinstvo, ki pa ne pojde tako lahko in enostavno od rok kakor politično edinstvo.

En šolski zakon za celo državo je pogoj v dosegu cilja narodnega edinstva.

Drugače ostanemo še dolgo Slovenci, Hrvatje in Srbi, morda celo Kranjci, Štajerci, Bosanci... Saj pledira Radičev »Slobodni Dom« v oklicu hrvatskemu učiteljstvu za čisto hrvatsvo. Hočemo li vnovič zamuditi ponujano nam priliko popolnega edinstva. Naj gre li letnica 1918 mimo nas kakor so šle letnice 819—23, 896—906 in druge s tragičnimi posledicami za Slovanstvo.

Ako se izrekamo za centralizacijo, vemo, da ima tudi ta uredba svoje senčne strani. Absolutna centralizacija je lahko ovira razvoju šole kakor njegov nasprotnik.

Če bi bila centralizacija tako zamišljena, da bi moral o vsaki malenkosti odločati Beograd, potem si ne moremo predstavljati razvoja šolstva.

V Beogradu bi se razvil sv. Birokracija, ki bi dušil vsak razvoj. Toda temu se da odpomoči s primerno upravno decentralizacijo.

Vneti avtonomisti se boje premečanja širom domovine, posebno pred naprednjimi jih trese mržnja. Boje se sosesčne divjih Albancev. Priznam, da bi se tudi jaz dvakrat premislil, predno bi enkrat šel tje dol. Toda kdo pa misli na taka premeščanja. Sicer pa, če imamo eno streho, nam morajo biti i prostori pod njo enako mili in dragi. Strah pred premeščanjem brez vzrokov kar na ukaz iz enega kota države v drugega, je prazen. Predpogoj uspešnemu delovanju v šoli je vendar, da učiteljstvo temeljito pozna ljudstvo, med katerim deluje. Ako ne more niti orožnik, čuvaj zakona, uspešno delovati v krajih, ki mu niso poznani od mladih nog, koliko manj učitelj-umetnik obrazovanja otroških duš. V slučaju zlorab pa imamo UJU: Tudi s propadom našega višje organiziranega šolstva nam groze. Možno bi bilo to le, če bi upravo tako centralizirali, da bi ne imele v njem nikake besede pokrajine, upravne oblasti. Če bi Beograd izključno govoril in bi se moral voziti tja dol centralisti in avtonomisti gledati na črno desko v ministrstvu prosvete, kdo je kam imenovan ali podobno, potem sem proti centralizmu. Toda to je utopija.

Tudi razvoj v obratnem smislu, kjer bi mi izključno dajali direktive celotni državi, bi bil škodljiv. Podobni Lunačarskemu poverjeniku prosvete v Rusiji, bi vleklj šolstvo za lase kvišku.

Če bi govoril sam Beograd, bi potegnili slabše organizirano šolstvo ostale navzdol, nasprotno bi pa podobno ekso-tičnim cveticam, šnilo kvišku k solcu in zamrlo brez pogojev krepkega življenja v naravi.

Revolucija je slaba, evolucija opravičena. V skupnosti oplojuje boljši del slabšega

S svojo kulturnostjo in naprednostjo pa se nikar ne bahajmo preveč. Tudi preko Save je marsikaj lepega in morda so ljudej tega, nego je naš mnogokrat le vnanji omet napredka in kulture.

Zato se le potolažimo in ne zrimo strahov, kjer jih ni.

Prihajam k sklepu. Pogled po svetu nam kaže da stopa razvoj šolstva v posameznih državah svoje posebne poti. Kaže nam, da so pogoji razvoja sila različni, zato sta centralizem in avtonomizem v posebnih okoliščinah opravičena.

Na eni strani Švica, Anglija, Združene države severne Amerike kot vzgled demokratizma, avtonomizma, na drugi strani centralistično urejena šolstva Francije, Prusije, sovjetske Rusije, Češke itd.

Povsod državna šola — zasebna, povsod stremenje za izpopolnitev.

Blagoslovljen avtonomizem za zatišje. Vzglede Alzacije in Lorena od leta 1871. do izbruha svetovne vojne.

Za naše brate v zasedenem ozemlju je avtonomija edina rešitev. Toda pri nas pa ni tako.

En narod smo, ločen po stoletni nesrečni politični konstelaciji. Hočemo li gojiti v teh stoletjih nabrane posebnosti. Hočemo li zadržati proces strnjenja, stopljenja v enoto, v eno celoto?

Kaj bi bilo danes iz Nemčije in Italije, če bi bili pri ujedinjenju upoštevali preveč historične tvorbe. Ves trud osvoboditeljev bi bil šel po vodi in še danes bi imeli Bavarce, Pruse, Hanoverance, Oldenburžane, Piemontezce in Kalabreze itd. Tako pa sta pred nami le dve celoti: Nemčija in Italija. Hočemo li slediti Radicu in njegovim apostolom čistega Hrvatstva?

Ne moremo! Pred našimi očmi se je izvršil silen političen čin: Ujedinjenje Jugoslovanov.

Ta historičen veleodgodek nam poudarja smernice za naše delovanje.

Avtonomija bi nas gmotno uničila. Izročeni na milost in nemilost strank bi polnili le rubrike nove izdaje brošure »Dejanja govore«.

Prikovani na ožjo slovensko grudo bi ne videli čez mejo bratov. Država v državi, namesto enote, dvojica — federacija. Italija bi triumfirala — naši bratje v Julijski Benetiji bi ne dočakali odrešenja.

Mirno rečem, da nismo zreli voditi šolstvo avtonomno k napredku.

Zato se slovensko učitelstvo brez strahu in sramu, ponosno nase in zroč v bodočnost izreka brez strahu za centralizacijo šolstva in to javno in slovesno!

A. Mervič.

Organizacija in program dela.

Ne trati energije, temveč rabi jo!
(W. Ostwald).

Današnja doba je na razvojni stopnji, ki zavisi napredek mnogo manj od vodstva posameznikov, kakor od združenega dela vseh kulturnih delavcev. Dokaz temu, da so velika ali sploh znanstvena odkritja (v najširšem pomenu besede) istočasni plod večjih neodvisnih znanstvenikov.

Znamenje, da ustvarja človeška družba individualne pogoje za kulturne pridobitve na večjih krajih. Tako živimo v času, ko sledi po dobi največje delitve dela doba, ki kliče na zopetno združitev. — Kar so na gospodarskem polju trusti in karteli, na političnem zveze narodov, na socialnem zadrage, to se je začelo oblikovati tudi na duševnem polju.

Slavni fizikokemik ali energetik W. Ostwald je leta 1911. osnoval v Monakovem institutu »Die Brücke«, (= Most), ki bi naj organiziral vso duševno delo. To je, da govorimo k razlagi, institut si je postavil nalogo, registrirati vse današnje in prihodnje pridobitve posameznih ved, da bi znanstveniki imeli neprimerno lažje delo in vzpodbudo pri svojih raziskavanjih in ne trčili po nepotrebnem energij v tem, da bi morali iskavati in prelistavati za dosežki že dognana znanstvena dejstva in vseh mogočih in nemogočih knjigah, spisih in revijah.

Mnogokateri starejši, pa tudi mlajši duševni delavec ne ve, kakšna nova ali najnovejša dejstva si je osvojila ta ali ona disciplina. Živi v vedni bojazni, da je morda njegovo delo odveč, ker ga je že napravil raziskovalec X. v tej ali oni državi. V doslednosti tega pride do nezavednih plagiatov in neosnovanega dolženja duševne tatvine. Tem lažje, ko obstoje danes že skoraj o vsakem perečem vprašanju biblioteke!

Seveda je žalibog bil ta institut posvečen smrti, ko je izbruhnila svetovna

vojna. Tedaj se je na znanstvenem poprišču začela pogubosna izolacija, ki je bila povzročena po politiki. Uvaževanja vredne besede Cezara Lombrosa: „v znanosti ni gospodov, ne hlapcev in vsi so tovariši“, so bile zapisane pozabljenu.

Naj nam zadostuje ta uvod.

Moj apel, ki je v doslednosti predstojil izvajani, je principijelen in nima namena se spuščati in nasvetovanja in v podrobnosti. Iz tega razloga se prosi, da morebitni polemikarji podane principe sprejmejo ali odklanjajo a priori a ne morejo osebna mnenja, ki »eo ipso« še ne morejo bazirati na konkretnih dejstvih.

K stvari.

A. Upoštevaajoč načelo ekonomije energij ali energetskega imperativa se naj pravi zaznam vseh nam pristopnih pedagoških in didaktičskih knjig, brošur, razprav, važnejših esejev itd. vsaj o aktualnih rešenih in nerešenih vprašanjih. Seznan z natančno navedbo se mora izpolnjevati v gotovih časovnih razdajih.

B. Upoštevaajoč isto načelo, se naj razpišejo najbolj pereča aktualna vprašanja v našem jugoslovanskem vzgojstvu za razpravljanje v samostojnih pedagoških in didaktičskih delih, revijah, učiteljskih glasilih in sploh prosvetnih listih. (Navidezno le, je mnogo aktualnih vprašanj že rešenih, dejansko pa ne.)

Vprašamo se se še, kdo naj izvršuje to delo, t. i. tehniško stran v pospeševanje velikega napredka?

Odlični delavci na pedagoškem, didaktičkem in obče prosvetnem polju, uredniki in odlični sodrudi naši glasil, kustos knjižnic in vsi, ki so dobre volje, naj prevzamejo to organizacijo. Samoposebi se mora osnovati tozadevni odbor, ki bo določal in vodil vse podrobnosti dela, ki izvira iz podanih principov.

Sklepno še moje osebno naziranje o tehniški strani izvršitve. Če bi bilo nemogoče, velikopolezno, zasnovati register in program, pa se vendar lahko lotiva dela vsaj v stopnjah dosedanjih možnosti. Vedno pa bo veljalo: »Kjer volja, tam pot!«

Albin Spreitz.

Iz naše organizacije. Društvene vesti.

+ Belokranjsko učiteljsko društvo zboruje 22. oktobra 1921 ob 13. uri v Metliki. — Dnevni red: 1. Odobrenje zadnjega zapisnika. 2. Poročilo predsedstva. 3. Telovadba v osnovni šoli na kmetih je tudi potrebna in izvedljiva — poroča tovariš Joško Zalar. 4. Slučajnosti. — Tovariši! Opozorjamo Vas na sklep I. Pokrajinske skupščine: Udeležba na naših zborovanjih je obvezna — odsotnost je vsikdar opravičiti, kdor želi obdržati, naj javi to tovarišu Ferd. Vigele-tu. — Odbor.

+ Kočevsko učiteljsko društvo obvešča članstvo, da je zborovanje 15. t. m. v Kočevju in ne v Ribnici. To izpremembo opravičuje p. d. pisano z dejstvom, da tega dne prisegajo tovariši in tovarišice kočevskega sodnega okraja v Kočevju in tako se nam ponuja lepa prilika, da pozdravimo v svoji sredi najoddaljenejši in najzapranejši iz oddaljenih kočevskih hribov in poljan. V upanju, da ustreza s tem mnogim in vsem, ki so dobre volje ne otežuje udeležbe vas tovariške pozdravlja in kliče: Dobrodošli v prijaznem Kočevju, kjer zborujemo po prisegi ob 10. uri v šoli. — Predsedstvo.

+ »Savinjsko učit. društvo za vranski okraj« ima svoje zborovanje združeno z občinim zborom (po novih pravilih) v četrtek, 20. t. m. ob 2. uri pop. na Gomilskem. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Poročilo delegatov o skupščini v Rog. Slatini. 4. Poročilo tov. Mejskova o kmetijskem tečaju na Grmu. 5. Blagajniško poročilo. 6. Volitev odbora. 7. Plačevanje članarine. 8. Volitev delegatov za glavni zbor UJU v Zagrebu. 9. Predlogi.

+ Učiteljsko društvo litjskega okraja zboruje dne 22. oktobra t. l. v Toplicah pri Zagorju o. S. ob 9. uri dopoldne v odnodni risalnici z naslednjim vzporedom: 1. Nagovor predsednika. 2. Poročilo tov. B. Andoljške o pokrajinski skupščini v Rogski Slatini. 3. J. Dimnik: »O zakonitih predpisih o vzgoji otrok in vzgojnih sredstvih.« 4. Fr. Črnogaj: »Najvažnejše o kmetijstvu v ljudskih šolah.« 5. Protipredlogi in eventualna pojasnila. 6. Ogled steklarne. Radi aktualnih predavanj in ugotovitve članstva se prosi polnoštevilne udeležbe. Vsi na krov! — Odbor.

Iz Jugoslavije.

— Neznosna draginja je zavladovala v zadnjih tednih. Stanovanja so se podražila kar za 400%, slanina je poskočila od 46 na 80 K, sladkor stane že 52 K, milo od 12 na 18 K, sladna kava od 4 na 12 K, moka bo dosegla že 20 K kg, jajca so že po 5 K, ena mala zelena glava stane 14 kron, krompir je po 5 K kg, goveje meso se je podražilo na 32 K itd. itd. Učitelstvo prosimo, da nam zbere tudi cene drugih potrebščin in živil, ker hočemo pokazati onim, ki imajo učiteljski stan za tako izborni situiran, da se motijo, ker je v pri-

meri z draginjo plača sedaj slabšeja kakor pred vojno in pri tej draginji z državnim plačo ni mogoče izhajati.

— Napadi na naš stan in našo organizacijo. Strupen članek, v katerem hujška proti učitelstvu, prinaša zadnji »Domoljub«. Pod naslovom »Varujte otroke« ščuva direktno na upor staršev proti šoli in učitelstvu. »Straža«, »Slovenec« in »Novi Čas« se kar kosaajo, kdo bo bolj uporabil priliko in pred ljudstvom oblatil učiteljski stan. Značilno pa je, da se »Jugoslavija« ne zadovolji samo z nizkotnim psovaniem učitelstva — prizadetega pri njeni aferi in neprizadetega — temveč se s posebno vehemenco zaletava v našo organizacijo, UJU in njeno vodstvo. Sedaj je pa sledil »Jugoslaviji« še »Naprejek«, ki »iz učiteljskih krogov« prinaša članek, v katerem se spravlja zadnja afero v stik z našo organizacijo UJU. Sicer najde pisec tega članka lahko že iz opombe uredništva svojo lekcijo, ne bomo ga učili in nas taki možje puščajo hladne, ker iz strankarske strasti ne znajo ločiti organizacije od politike.

— Delo učitelstva za 7% državno posojilo. Poverjenstvo UJU v Ljubljani 20.000 K; učitelstvo I. mestne deške meščanske šole v Ljubljani 13.600 K; učitelstvo I. mestne deške ljudske šole v Ljubljani 20.000 K; Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta 20.000 K; učitelstvo iz Višnjegore 23.600 K; učitelstvo deške osnovne šole v Sp. Šiški 30.800 K; učitelstvo sentjanske šole 10.000 K; učitelstvo na Krčevini 6800 K; učitelstvo Zgornje Šiške 2000 K; učitelstvo gluho-nempe v Ljubljani 7600 K; učitelstvo v Hočah 3600 K; učitelstvo na Barju 9600 K.

— Vsa šolska vodstva, oziroma učitelstvo posameznih šol prosimo, da nam javijo, koliko je učitelstvo posameznih šol podpisalo 7% državnega posojila. Priobčiti hočemo ta poročila, da bodo oni, katerim se zdi učitelstvo premalo delavno za 7% državno posojilo, uvideli, da je učitelstvo, kljub neznosni draginji zadnjih tednov in slabi plači v primeri k tej draginji — storilo v polni meri svojo dolžnost. Enako prosimo posamezna učiteljska društva enakih poročil.

— Šolstvo v Sloveniji. Danes je v Sloveniji 779 javnih in 16 zasebnih osnovnih šol; 22 javnih in 9 zasebnih meščanskih šol; 14 javnih in 2 zasebni srednji šoli; 4 javna in 3 zasebna učiteljska. Leta 1918. je pa bilo 671 javnih in 27 zasebnih osnovnih šol; 8 javnih in 6 zasebnih meščanskih šol; 14 javnih in 1 zasebna srednja šola; 3 javna in 4 zasebna učiteljska.

— Vsem šolskim vodstvom. »Jugoslovanska Matica« je poslala vsem šolskim vodstvom na ogled radirke, ki jih je založila v njeno korist domača tovarna »Vulkan« in pa mladinsko knjigo »Malaj in Malon«, ki jo je izdalo založništvo »Jug«. Iz nerazumljivih vzrokov pa vračajo nekatera šolska vodstva na ogled poslano radirke in knjigo »Malaj in Malon«. Ker so radirke dobre kakovosti, zelo cene, domači fabrikat in v korist »Jugoslovanske Matice« in ker je »Malaj in Malon« cena in prvovrstna mladinska knjiga, zato upamo, da vračajo nekatera šolska vodstva oboje le iz nespozumljenja. Nujno prosimo zato vsa cenjena šolska vodstva, da na ogled poslano stvari uporabijo ter razširijo med narodom ter da pomagajo »Jugoslovanski Matici« v njenem delu. Mirno moremo reči, da je bilo dosedaj slovensko učitelstvo steber »Jugoslovanske Matice« in zato trdno upamo, da nam bo še v bodoče v mogočno podporo. Zato ne preslišite naše prošnje in bodite naši sodelavci kakor to zahteva glavna tradicija učitelstva.

— Usposobljenostni izpiti za obče ljudske in za meščanske šole pred državnim izpraševalno komisijo v Mariboru (na državnem moškem učiteljskem) se prične v četrtek, dne 3. novembra 1921. Pravilno opremljene prošnje naj se vpošljejo pravočasno potom okrajnih šolskih svotov, da bodo do 25. oktobra t. l. v rokah izpraševalne komisije.

— Katera šola proda še dobro ohranjeno in celotno zbirko Jansky-jevih slik? Ponudbe se prosi na vodstvo mestne deške osnovne šole v Celcu.

— Za »Jugoslovansko Matico« je nabralo dne 4. X. t. l. god. naduč. Fran Zupančiča slaveče omizje pri gostilničarju Gombocu v Gerlinčih (Prekm.) 400 K.

— Za nagrobni spomenik kan. in prof. Ant. Kržiču so darovali: Učitelstvo v Dobropoljah (in sicer po 100 K Jaklič in Kržič, Zebretova, po 40 K Filipič, Jugovic, Martinc, Perko, Robida, Schweiger, Žumer); učitelstvo v Mokronogu 200 K, v Borovnici in na Vrhniki po 230 K; po

200 K; učit. deške osn. š. v Ribnici, zavod Lichtenhurn, uršulinke v Ljubljani 170 K; po 120 K: učitelstvo dekliske osn. š. v Ribnici in osn. šole v Radečah; po 100 K: učitelstvo v Sp. Hrušici, na Bledu, v Žužemberku, v St. Petru p. N. m., v Slivnici, š. sestre v Repnjah, Marijin dom v Kočevju, učiteljske š. sester v Mariboru, naduč. Rado Janežič in soproga, uč. A. Peterlin, po 90 K; učit. v St. Lenartu v Sl. gor. in Cerkljah na Dol.; po 70 K: učit. dekl. osn. š. za okolico v Ptuj in osn. š. v Mengšu; po 60 K: učit. v St. Juriju v Sl. g., Poljčanah, Rušah, Šmarjeti in Šmarju (Sap), učiteljice Mar. Jeglič, Alf. Lindtner, Iv. Mrhar; po 50 K: učitelstvo dekl. š. v Sl. Bistrici, Dol. Logatcu, Stranjah in na Gomilskem, š. s. a. N. D. v Šmihelu, naduč. Bohinc, Dolgan, Grudnik, prof. Mar. Štupca, učit. P. Krusič, M. Kovač, M. Šircelj, učit. na zas. šoli v Čestjicah po 40 K: učit. v Ormožu, Vuzenici in na Zid. mostu, ravn. Slapšak, naduč. Štrukelj, Lobe, Pirkovič, Pečnik, Intihar, učit. R. Wagner, Lužnik, Šumer, Vrbinč, neim. iz St. Ruperta, P. Bohinčeva, M. Rohrmannova, ravn. Klavžarjeva, M. Kržišnikova, učit.: J. Wrischer, P. Obersna, P. Lampe, Kar. Hann, A. Zavašnik, E. Kaligar, A. Somrak, A. Fatur, J. Draksler, P. Peternelj, H. Raunicher, M. Trstenjak, J. Klemenčič, Fr. Sušnik, H. Černe, naduč. A. Klavžar, K. Kromar, St. Klovár, J. Primožič, M. Papler, A. Hirsman, Fr. Rihar, A. Kosec, nadzornik Novak, ravnatelj Lajovic. — Po 30 K: učit. dekl. šole v St. Jurju ob J. žel.; učitelstvo v Mozlju, Zg. Polskavi, na Studencu pri Krškem, nadučitelja Hren in Sežun, učit. A. Olstriš, E. Volič, H. Kovačič, M. Majer. — Po 20 K: Dolenc-Hofbauer, M. Reissnerjeva in Fanči Fonova, naduč. in učit. Lilič, Starc, Vodopec, Klanšek, A. Likar, J. Kržič, Brglez, Prijatelj, Ravnikar, Hegler, učit.-vod. M. Kleinmajer, S. Hubad, St. Faganel, M. Vidmar, K. Kleč, J. Černe, H. Petsche, J. in A. Krapš, T. Randl, E. Žerjav, M. Bitenc, T. Werne, M. Sodnik, M. Mehle, Fr. Bežljaj, M. Močnik, M. Vardjan, J. Jager, M. Jurčič, J. Bizjak, M. Povh, V. Sever, M. Sušnik, L. Trost, K. Hvala, Al. Jeglič, J. Klanšek, Kl. Likar, A. Hitzl, M. Habe, A. Albrecht, K. Drol, Ag. Bregar, uršulinke v Mekinjah, š. v. Vače. — Po 15 K: vodstvo deške šole v Kamniku in Šmihelu, v Vranji peč in pri Sv. Tomažu (Ormož), učit. Sl. Vencajz, G. Sedlak, M. Salamon, A. Krulc, naduč. Jordan in Brezovar. — Po 10 K: š. v. Hoče, naduč. in učit. ravn. Heric in Lunaček, Hladnik, Kalan, Lovšin, Pertl, Stabler, Ivanuš, Knific, Kramar, Kristan, Stoklas, Završnik, učit. ravn. Zemme, T. Skuli, P. Baudek, J. Cerar, R. Jeraj, M. Jarc, M. Pezdin, R. Krapš, A. Kraker, M. Vencajz, Lj. Umberger, A. Matanovič, A. Mach, B. Valenta, J. Cegnar, E. Razlag, M. Vester, L. Roth, E. Čada, M. Pavlovčič, Lj. Škrbinšek, M. Vodošek, R. Žolgar. — Nabrana vsota 10.398. Vsem plemenitim darovalcem najlepša hvala! Odbor ne misli na kak izreden spomenik; želel bi le zaslužnemu pokojniku, ki je vse svoje imetje daroval revnemu dijaštvu, oskrbeti ličen grob, primeren kraju, na katerem je pokopan. Gospa P. Bohinčeva je okrasila grob s cveticami in mu dala napraviti kamenit sklep; tako je grob za prvo silo urejen. Ličen (ne bogat) spomenik pa bi stal 20–30.000 K. Zato odbor za Kržičev spomenik še nadaljnje darove hvaležno sprejema. — Ljubljana, dne 20. septembra 1921. — Ravnatelj J. Slapšak, preds. odbora. — Dr. J. Demšar, blagajnik.

— Slikarska šola »Probuda« v Ljubljani. Kakor že splošno znano, se prične pouk dne 15. t. m. z vsemi akademičnimi predavanji. Poučevali bodo sami najboljši strokovnjaki in umetniki. Vpisovanje je do preklica vsaki dan od 16.–17. ure na tehnični srednji šoli v pritličju desno, soba št. 4, pri voditelju šole akad. slikarju Franju Sterletu. Opozorjamo in priporočamo na to velevažno in prvo tako šolo v Sloveniji za vsakega izobraženca. Sprejemajo se dame in gospodje s primerno šolsko izobrazbo. Pouk bode tudi popoldanski in večerni. Natančneje pri vodstvu šole.

— Učiteljskemu pevskemu zboru v Ljubljani. Pevske vaje bodo vsak teden v ponedeljek in soboto ob 19.30 uri (pol osmih) v glasbeni sobi tukajšnjega moškega učiteljskega. Prva pevska vaja bo v ponedeljek, dne 17. oktobra. — Vse tovariše in tovarišice, ki so že sodelovali v zboru, pa tudi novince(ke), ki vedo ceniti pomen našega pevskega zbora, ki čutijo v sebi pevsko žilo in imajo dober glasovni material, vljudo vabim v naš pevski zbor. Čimveč bo čvrstih pevskih grl v našem krogu, tembol bomo dvigali veljavo zbora in svoj stanovski ugled. Vsi na krov! — Pevovodja.

Obrtno nadaljevalno šolstvo.

— o Prevdkarek za šolsko leto 1921/22 naj pošljejo vsa vodstva obrtnih nadaljevalnih šol v treh istopisih neposredno nadzorniku do dne 31. oktobra t. l. Na zakasnele prevdkarke se letos ne bo moglo ozirati pri podelitvi državne podpore, ker se odpirajo nove šole, in bo treba kredit, ki danes še ni določen, pravilno porazdeliti. Preteklo šolsko leto je neka šola predložila prevdkarek šele koncem aprila, tedaj pol leta po terminu! Honorar za vodstvo še ni normiran. V prevdkarek naj se postavi za sedaj 400 K za vsako šolo in za šolsko leto kakor lani. Glede

honorarja za pouk je še v veljavi naredba poverjeništa za uk in bogočastje z dne 30. 4. 1920 (Ur. l. št. 200). Ti normirani zneski naj se postavijo v proračun. Ako se bo glede višine honorarja, tako za vodstvo kakor za pouk, kaj izpremenilo po morebitni novi naredbi, se bodo zadevne postavke v predvarnih zvišale uradno.

—o Uvodno poročilo naj pošljejo vodstva vseh onih obrtnih nadaljevalnih šol, katere so pričele s poukom, v 14 dneh po pričetku, neposredno nadzorniku. Podatki uvodnega poročila so: dan pričetka in dan konca pouka, otvorjeni razredi, število v posameznih razredih vpisanih učencev in učenk. Priložiti je urnik. Le onim šolam se more nakazati prvi obrok državne podpore, katere so redno vpsale uvodno poročilo. — Opomba: Gorenji dve zadevi smo prejeli od nadzorstva obrtno-nadaljevalnih šol in jih priobčujemo nevarno z ozirom na gibanje učiteljskega obrtno-nad. šol. Predvarek je vsekakor potreben, da se ga vpošlje kakor se glasi zahteva in najsi potem učiteljsko prevzame ali ne prevzame poučevanje na obrtno-nad. šolah. Kakor je tudi iz gorenjega poročila razvidno ni od države in njenih faktorjev odvisna vršitev pouka, ker so isti vezani na proračun, temveč leži odločitev v rokah lokalnih faktorjev.

—o Gibanje ljubljanskega učiteljskega obrtno-nadaljevalnih šol. Poročali smo na kratko v zadnji številki »Učit. Tovarša« o shodu, ki so ga imeli ljubljanski tovariši obrtnih nadaljevalnih šol v sredo dne 5. t. m. na l. mestni deški ljudski šoli na Ledini. Na shodu je bila glavna točka: gmožne zahteve učiteljskega na obrtnih nad. šolah, izražene v znanih rogaško-slatinskih točkah. V nadaljnjem se je razpravljalo o dopisu, ki ga je prejel tov. Luka Jelenc od dr. Marna, načelnika ministrstva za trgovino in industrijo, o deleku v Ljubljani, v katerem dopisu vabi 2—3 zastopnike učiteljskega k sebi, da skupno uredi potrebne korake, da se pouk pravočasno prične na obrtnih nadalj. šolah ljubljanskih. Ta sestanek se je vršil naslednjega dne popoldne v deželnem dvorcu na Kongresnem trgu. Od strani učiteljskega so se udeležili sestanka tov. Jelenc, Mlakar, Plesničar in Skuli, od strani naučne uprave sekcijski svetnik dr. Marn, vladni svetnik Ivan Šubic in nadzornik za obrtno nadaljevalne šole inž. Foerster. Zastopniki učiteljskega so obrazložili zahteve učiteljskega, ki so bile gospodinjstvom znane več ali manj z našega zborovanja v Rog. Slatini, ter navedli naposled minimum naših zahtev, pod katerega ne morejo, niti ne smejo. Nasprotno so zastopniki ministrstva ozir. šolske uprave povdarjali, da proračun za leto 1922 še ni potrjen in tudi ni gotovo, če bo potrjen v vsem onem obsegu, kakor je bil svoječasno predložen centrali v Beogradu. Vsa znamenja v zadnjem času kažejo, da ne smemo gojiti preveč optimizma. Sekcijski svetnik dr. Marn je še dostavil, da so učiteljske zahteve povsem opravičene, da pa ne more ničesar gotovega reči o visokosti nagrad, dokler mu ni znan proračun. On sam bi učiteljskemu prav rad ustregel v vsem obsegu. Na vprašanje učiteljskih zastopnikov, kako se misli honorirati učiteljsko obrtnih nad. šol začasno t. j. do potrditve proračuna, je odgovoril dr. Marn, da za enkrat ni misliti na večje honorarje kot so bili dosedanj t. j. 5 Din. od posamezne ure. Zastopniki učiteljskega so izjavili, da od svoje strani ne morejo popuščati, ker nimajo v to od prizadetih tovarišev nobene pooblastila, da pa bodo sklicali naslednjega dne zopet shod vsega ljubljanskega učiteljskega, kjer naj se konečno odloči, le-li se prične letos s poukom na obrtnih nadaljevalnih šolah ali ne. S tem je bil zaključen sestanek v dež. dvorcu in učit. delegatje so se poslovili. — V petek dne 8. t. m. je bil sklican drugi učiteljski shod na l. mestno deško lj. šolo na Ledini. Navzočih je bilo 32 zborovalcev ozir. zborovalk. Poročilo tov. Mlakarja je sledila burna debata, v kateri so bili vsi govorniki — razven enega — edini, da se prekine s poukom na ljubljanskih obrtnih nadaljevalnih šolah. Pri glasovanju se je tudi protigovornik pridružil večini. Predlog, da se za enkrat počaka s poukom, je bil tako soglasno sprejet. K sklepu je še predlagal tov. Skuli, naj se priobči v ljubljanskih dnevnikih nekako izjava, da bode naša javnost poučena, radi katerih vzrokov je prišlo učiteljsko do gorenjega sklepa. Sprejeto! Izjavo je bilo čitati te dni v vseh ljubljanskih dnevnikih.

—o Šolski odbor za obrtno-nad. šole v L. V L., dne — St. 0. o. n. š. Vodstvu — — — v L. — — — Na ododnje poročilo z dne — — — da je učiteljsko tamošnje šole sklenilo stavkati. Vas obveščam po naročilu tukajšnjega oddelka ministrstva za trgovino in industrijo, da se tega sklepa ne more vzeti na znanje, ker je protipostaven. Učitelji, ki nočejo poučevati na obrtnih nad. šolah, imajo pravico do službene odpovedi v zmislu naredbe pov. za uk in bog. z dne 10. jul. 1920 št. 302 U. l. B. § 1., nikaor pa ne smejo pouka poljubno prekiniti. O tem je obvestiti vse ondotno učiteljsko s pripombo, da se bo proti vsem kršiteljem navedene naredbe uvedla najstrožja disciplinarna preiskava. Imena onih, ki ne bi takoj prenehali s stavko, je nemudoma semkaj naznaniti. Za predsednika: podpis.

—o Nemoralna pogodba in nemoralen priš. Nekateri referenti šolskih odborov obrtno-nad. šol so z ozirom na zahteve učiteljskega teh šol reagirali na ta način, da so pričeli govoriti o »stavki«! in grozili najstrožje disciplinarne preiskave proti kršiteljem naredbe pov. za uk in bog. z dne 10. jul. 1920 št. 302 U. l. B. § 1. — Pripominjamo, da smatramo pogodbo šestme-

sečne odpovedi kot nemoralno iz tega ozira, ker je nanjo vezan le učitelj in ker predvideva šestmesečno izrabljanje učiteljskega pod — za sedanje razmere — nemoralnimi pogoji. Je pač videti, da učiteljsko ni imelo glasu pri tej naredbi. Upoštevalo se ni niti okolščine, da je poučevanje na obrtno-nad. šolah prostovoljnega značaja in to ostane, dokler ne bo v ta namen fiksnih nastavljenec. Če se govori že o kakšni pogodbi, tedaj se bi morali merodajni faktorji tudi spomniti svojih dolžnosti napram učiteljskemu tedaj, ko mu je bilo treba plačati že odslužene ure, a je moralo učiteljsko še mesece čakati na denar. In vendar bi učiteljsko lahko že s tem smatralo pogodbo za razveljavljeno, ker ni bilo pravočasno plačano. A tudi glede discipliniranja je isto! Kdo ima pravico do disciplinarnega postopanja? Nikakor ne ljubljanski oddelki min. za trg. in industrijo, še manj pa šolski odbor za obrtno-nadaljevalno šolstvo. Naredbo, na katero se sklicujejo, je izdalo poverjeništa za uk in bogočastje. Ta slučaj pa nam tudi jasno kaže, da spadajo na mesta referentov le bolj šolniki in ne juristi, ki hočejo na podlagi paragrafov za vsako ceno preko razmer.

—o Pri nas pa iščejo idealizma in požrtvovalnosti. V poročilu prve seje »Trgovske in obrtne zbornice« čitamo: »Letos je gmožni položaj zbornice jako ugoden. — Razpoložljivih ostane še 1,698.176 K. — Predsednik Knez je zaključil svoje poročilo: »Ker je — kakor navedeno — gmožno stanje zbornice jako ugodno, bo mogoče za prihodnje leto znižati zbornične doklade.« — Človek strmi! Najimovitejši sloji! Pričakovali bi, da bodo spričo tako ugodnega stanja zbornice storili kaj za kulturno povzdigo stanu in naroda; pričakovali bi, da bodo kaj storili za obrtni in trgovski naraščaj, ker dobro vedo, kak je položaj. Ne! Vrgli so par enkratnih drobtin temu šolstvu in sprejeli predlog za podraževanje obrtno - nadaljevalnih šol ter hočejo s tem zvaliti še to breme od sebe na državo. Najimovitejši sloji so to; sloji, ki jih draginja ne prizadene nič, ker zvale breme na konsumente, pri tem pa delajo še z nepremalimi odstotki, a nimajo smisla za kulturne zahteve svojega stanu — ni naj se žrtvujemo za nje, oni si pa pri tem znižujejo doklade in polnijo z izkoriščanjem našega dela, svoje — žepe.

Listnica uredništva.

Tov. ga. Marija Godec: Hvala lepa! Prinese prihodnja številka, ker je za to došlo prepozno.

Stev. 3184 o. š. sv.

RAZPIS UČITELJSKIH SLUŽB.

Na javnih osnovnih šolah kočevskega okraja se razpisujejo nastopne nadučiteljske in učiteljske službe v stalno namestitve:

1. Na petrazredni osnovni šoli v Dolenji vasi mesto učitelja.
2. Na enorazredni dvojezični osnovni šoli v Nemški Loki mesto učitelja ali učiteljice.
3. Na enorazredni osnovni šoli v Novem kotu mesto učitelja ali učiteljice.
4. Na dvorazredni osnovni šoli na Travi mesto nadučitelja in mesto učitelja ali učiteljice.

Pravilno opremljene prošnje naj se vložijo do dne 31. oktobra 1921

po predpisani službeni poti pri podpisnem okrajnem šolskem svetu.

Okrajni šolski svet v Kočevju, dne 30. septembra 1921.

St. 2317.

V stalno namestitve se v krškem okraju razpisujeta nadučiteljski službi na petrazredni ljudski šoli v Trzinu in na trirazredni ljudski šoli v Sv. Križu pri Kostanjevici.

Pravilno opremljene prošnje je treba vložiti po predpisani službeni poti do dne 6. novembra 1921.

Odgovorni urednik:

Franc Štrukelj.

Last in založba UJU — poverjeništa v Ljubljani.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Alfonz Breznik

bivši učitelj Glasbene Matice LJUBLJANA, Kongresni trg št. 15.

Prvorazredni klavirji, pianini in harmoniji: Förster, Bösendorfer, Heitzmann itd. Učitelji dobe tudi na obroke. Violine in vse glasb. orodje v bogati izbiri. Strune in žice vseh vrst na debelo in drobno.

Največja trrdka v Jugoslaviji.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani registrirana zadruga z omejenim jamstvom. Promet do 30. sept. t. l. K 1,779.089-39.

Hranilne vloge se obrestujejo po 4 %.

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/25. do 1/26. ure popoldne.

Na dopise brez vpsolanih znamk za 7 K se ne odgovarja.

Pristopite k „Jugoslovanski Matici“!

Kontrolne knjižice

za obrtne nadaljevalne in gimnazialne šole se dobe v Učiteljski tiskarni komad po 3 K.

Naši himni:

1. Lepa naša domovina.
2. Bože pravde.

Dvoglasno s spremljevanjem harmonija za šolsko mladino priredil Fran Marolt. Cena 1 krona. Naročila sprejema le Učiteljska tiskarna.

RISANKE

iz finega risalnega papirja 8 listov, z lepim ovitkom à K 4.—.

razprodaja

Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Pri večjem naročilu popust!

Izšla je brošura:

Zbirka važnejših novih naredb in odredb za ljudske in meščanske šole ter učiteljskega v Sloveniji.

Sestavil: Fr. Fink, okr. šol. nadzornik. I. zvezek. (Od prevrata do konca l. 1920.)

To zelo potrebno, pregledno in praktično sestavljeno knjižico, priporočamo najtopleje vsem okrajnim in krajnim šolskim svetom, ravnateljstvom učiteljskega in meščanskih šol, šolskim vodstvom in vsemu učiteljskemu. Cena 5 D.

Dobiva se v knjigarni Učiteljske tiskarne.

GALERIJA NAŠIH MOŽ.

Po originalih akad. slikarja prof. Koželja je začela Učiteljska tiskarna izdajati portrete naših mož.

Ravnokar so izšli v dvobarvnem tisku: Valentin Vodnik, Anton Martin Slomšek, Josip Stritar. Velikost: 47 × 61. — Cena vsaki sliki 3 din. (ovoj in poštnina posebe). Slike so namenjene šolam, društvom, javnim lokalom, zasebnikom.

Naročila sprejema in izvršuje

Knjigarna Učiteljske tiskarne v Ljubljani,

Frančiškanska ulica št. 6.

Edino zastopstvo

tvrdke Schüller & Sohn v Amstettenu

ima

knjigarna „Učiteljske tiskarne“

v Ljubljani,

ter prodaja:

tekoči ekstrakt št. 2, liter po	K 100.—
Efezin, tintni prašek (črn) 1/2 kg v dozi	„ 160.—
„ „ „ „ 80 g „ „	„ 30.—
„ „ „ „ 1/2 kg „ „	„ 230.—
„ „ „ „ 80 g „ „	„ 42.—

ŠOLSKI ZVEZKI

za ljudske in srednje šole, na razpolago

v vsaki množini. Priznana najboljši

lastni izdelki iz belega, finega

papirja in močnih ovitkov.

UČITELJSKA TISKARNA, Ljubljana

Frančiškanska ulica 6.

Najnižje cene!

Točna postrežba!

Zahtevajte cenike!